

Monori Ady Úti Általános Iskola

Helyi tanterv

Etika

1-4. évfolyam

Bevezetés

A tantárgy középpontjában az erkölcsi nevelés áll, amely a tanuló erkölcsi érzékének és erkölcsi gondolkodásának fejlesztését jelenti. A tanulás folyamán az erkölcsi kategóriák jelentéstartalmának folyamatos gazdagítása, szükség esetén újraértelmezése, élethelyzetekre vonatkoztatása, valamint az ezekből következő etikai kérdések felvetése történik. A tananyag alapvető értékeket közvetít: a segítség, megértés, együttérzés, törődés, szabadság, felelősség, igazságosság, becsületesség, méltányosság, tolerancia, önazonosság. Ezek a tanuló lelkiismeretének fejlődését szolgálják. A témák feldolgozása a tanulót megfontolt döntésre, kulturált véleményalkotásra és felelős tevékenységekre készíteti.

A tanulóközösség tevékenységei mintát nyújtanak arra, hogy milyen érzelmi-, érdekkonfliktusok és viselkedésmódok segítik vagy akadályozzák az együttműködést. Az ajánlott tantárgyi tartalmak és tanulói tevékenységek olyan képességeket is fejlesztenek, melyek a tanulót az életvezetésében hatékonyra és tudatosabbá, társai és környezete problémái iránt érzékenyebbé teszik, erősítik identitását, aktív társadalmi cselekvésre készítik és segítik a nehéz helyzetek megoldásában.

A tantárgy elsősorban a személyes és társas képességeket, illetve a tudatos társadalmi részvételt és felelősségvállalást fejleszti. Fő feladata olyan ismeretek és értékek közvetítése, valamint kompetenciák elsajátíttatása, amelyek hozzásegítik a tanulót, hogy tájékozott, aktív és elkötelezett állampolgárrá, kisebb és nagyobb közösségeinek felelős tagjává váljék.

Az etika tanulása során a tanuló megismerkedik a magyar, az európai és a világtörténelem etikailag is fontos eseményeivel, jelenségeivel, folyamataival és szereplőivel. Ez jelentős mértékben elősegíti, hogy a tanuló megismerje és elsajátítsa azt a kulturális kódrendszert, amely lehetővé teszi számára identitása, valamint a magyar nemzet és a keresztény, keresztény normarendszeren alapuló európai civilizáció iránti elkötelezettsége kialakítását és megerősítését.

A tantárgy tanulása folyamán a tanuló számos olyan történettel, konfliktussal, dilemmával, emberi magatartással és sorssal találkozik és foglalkozik, amely nemcsak tájékozottsága, életismerete és gondolkodási képessége kibontakozásához járul hozzá, hanem erkölcsi és érzelmi fejlődését is szolgálja.

Teret biztosít azoknak az élményszerű egyéni és közösségi tevékenységeknek, amelyek a család, az otthon, a lakóhely, a szülőföld tiszteletét alapozzák meg. Segíti az egyéni, családi, közösségi, nemzeti, nemzetiségi identitástudat és történelmi tudat kialakítását.

Tudatosítja a tanulóban, hogy elsősorban nemzete saját hagyományainak, értékeinek megismerése, elsajátítása és gyakorlása mellett válhat nyitottá a velünk élő nemzetiségek, vallási közösségek, a szomszéd és a rokon népek, valamint a világ többi népének kultúrája, az egyetemes értékek iránt is.

Az etika tanterv főbb pedagógiai alapelvei:

- A tanulók komplex személyiségfejlesztése, értelmi, érzelmi, társas-lelkületi formálás és a cselekvő magatartásra, viselkedésre buzdítás.
- A teljes személyiség aktivizálása, a belső motiváció felkeltése és ébren tartása.
- Célrendszere és ajánlásai élményt adók, személyiséget, meggyőződést formálók.
- A tananyagok kiválasztása és annak megvalósítása során figyelembe veszi az egyes korosztályok tipikus életkori sajátosságait és lehetséges élethelyzeteit, valamint lehetőséget kíván adni a tanulók és tanulócsoportok egyéni sajátosságai szerinti differenciálásra.
- Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönzi a tanulókat a különböző élethelyzeteikben.
- Fontosnak tartja a nevelés három színterét: család, iskola, társadalom.
- Az etika tantárgyban elsődleges az érzelmi, érületi nevelés, a morál- és morális fejlesztés, amely során a gyermekek cselekedtetése, meggyőződésének formálása elengedhetetlenül szükséges a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében.
- A nevelés mindig egy társadalmi közegben történik, így a nemzeti értékeink megismerése és megőrzése alapfeladat.

Az etika természete szerint értelmező jellegű is, a tényekről alkotott különböző vélemények szükségszerűen vitákat eredményeznek. A tanulás során ezek a viták arra ösztönzik a tanulót, hogy elgondolkodjon az emberi értékekről, illetve az élet alapvető dilemmáit megjelenítő olyan fogalmakról, mint például az igazságosság, hűség, hatékonyság, empátia és felelősség. A viták úgy szolgálhatják a tanulást, ha a tanulóban megerősödnek társadalmunk és európai zsidó-keresztény, keresztény gyökerű civilizációnk alapértékei.

Ez a megközelítés hozzásegíti a tanulót, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket és folyamatokat, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat.

A tanulási folyamat hatékonyságát elősegítik az egyéni és társas tanulás változatos módszerei és formái, melyek az együttműködés közösségi élményének a megélését eredményezik.

Célok, feladatok

Az etika tantárgy alapvető célja annak felismertetése, hogy a kulturális hagyományokban gyökerező etikai elvek, társas szabályok, szocio-emocionális készségek miként járulnak hozzá az egyéni és közösségi identitás formálódásához, stabilitásához, valamint az egyének és csoportok közti együttműködés megteremtéséhez. A tanuló elsősorban az európai vallásokkal való megismerkedésen keresztül, az elsajátított információkra reflektálva tanulmányozza, hogy az egyes hitrendszerek milyen értékek mentén kínálnak értelmezési keretet az emberi létezésre vonatkozó gondolkodáshoz. A társadalmi együttélést szabályozó, egymástól eltérő jogrendszerek egyes elemeinek értékközpontú vizsgálata elősegíti a társadalmi csoportok és egyének érdekérvényesítésének megértését.

Az etika tantárgy tanulásának célja, hogy a tanuló:

- olyan tartalmakat kapjon, amelyek segítik saját értékrendjének gazdagításában, és az alapvető értékek emberi életben betöltött szerepének megértésében;
- tisztelettel tekintszen az életre, az emberi méltóságra;

- az európai, a nemzeti hitvilág megismerése során tekintse át, hogy a vallás mit tart értékesnek az emberi viszonyulások tekintetében;
- támogatást kapjon a kultúra elemeinek elsajátítása során;
- legyen képes céltudatos, felelősségteljes, alaposan mérlegelt döntések meghozatalára;
- törekedjen tudatos, cselekvő magatartásra, életvezetésre, közösségi felelősségvállalásra;
- sajátítsa el a közös kulturális kód leglényegesebb elemeit: szimbólumok, történelmi személyek, történetek, fogalmak, alkotások;
- fejlessze társas-lelkületi készségeit, öntudatos gondolkodását, jövőképét.
- Célja továbbá, hogy a tanulóban kialakuljon a magyar nemzet és az emberiség története során megnyilvánuló kiemelkedő emberi teljesítmények iránti tisztelet, a történelmi tragédiák áldozatainak szenvedése iránti együttérzés és méltó megemlékezés igénye;
- kialakuljon az európai civilizációs identitás is, amely az antikvitás, a zsidó-keresztény kultúra, valamint a polgári jogrend alapértékeire épül;
- kialakuljon a demokratikus elkötelezettség, amely alapvető értéknek tartja a többségi döntéshozatalt, az emberi jogokat, valamint az állampolgári jogokat és kötelességeket;
- kialakuljon a társadalmi felelősség, szolidaritás és normakövetés, amely alapvető értéknek tartja a közösség iránti elkötelezettséget, valamint az egyéni választási lehetőségeket;
- kialakuljon az egyéni kezdeményező-készség és felelősségvállalás, amely egyszerre tartja alapvető értéknek a szabadságot és a felelősséget, valamint a közösség számára a fenntarthatóság, az élhető élet biztosítását.

Kapcsolódás a kompetenciákhoz

Az etika tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái

A tantárgy keretében alkalmazott módszerek elősegítik az aktív tanulóvá válást, a tanulás tervezését, az egyéni tanulási stílus kialakítását és a tanulási útvonalak felfedezését, a mérlegelő gondolkodást, a belső motiváción nyugvó cselekvést, a célok elérése iránti elkötelezettséget, a metakognitív stratégiák alkalmazását.

A kommunikációs kompetenciák

A kommunikációs kompetenciák formálása során a tanuló gyakorolja az érzelmek kommunikálásának, az empátián nyugvó értő figyelemnek, az álláspontok asszertív megjelenésének, az erőszakmentes kommunikációnak, valamint a társas konfliktusok kezelésének kommunikációs technikákat igénylő változatait.

A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák fejlesztését támogatja a projektmunkák szervezése, megvalósítása, az elvégzett feladatok digitális eszközökkel történő bemutatása. A virtuális térben kialakult közösségek tagjainak viselkedését befolyásoló etikai szabályok felismerése. A digitális önkifejezés, a közösségi oldalakon történő önmegjelenítés, az információk kezelése. A tartalom digitális megosztásával kapcsolatos etikai kérdések köre számtalan fejlesztési lehetőséget rejt magában.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A gondolkodási készségeket fejlesztik azok a tanulási tevékenységek, amelyek különböző élethelyzetek, információforrások, médiatartalmak elemzését igénylik. A különböző esettanulmányi példákban és a valóságos élethelyzetekben felmerülő etikai problémák, konfliktusok és a szabályok felismerése közben a tanuló elemző, problémamegoldó, mérlegelő gondolkodás alkalmazásával vizsgálja az események bekövetkezésének feltételeit. Átalakítja a szerzett információt, következtetéseket von le, magyarázatot keres, rendszerezést végez.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A tantárgy támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkézség, az elkötelezettség kialakulását, és a teljesítmény javítására való törekvést. A gyakorlatok során az érzelmek felismerésének és kifejezésének, az érzelmi állapotok szabályozásának, a társas helyzetek észlelésének, a konfliktusok kezelésének és a döntéshozatali készségeknek a fejlesztése válik hangsúlyossá.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A tanulók önállóan vagy csoportosan lehetőséget kapnak kreatív alkotások tervezésére, készítésére, projektfeladatok szervezésére, kivitelezésére. A szocio-emocionális készségek fejlesztése drámajátékkal, szerepjátékkal valósul meg, az érzelmek kifejeződése zenei produkciókban, vizuális alkotásokban ölt testet. A tudatosság erősítését segítik elő azok a feladatok, amelyekben kulturális hagyományok megismerésére kerül sor.

A tantárgy tanításának specifikus jellemzői az 1–4. évfolyamon

Az 1–4. évfolyamon a tanuló kognitív fejlődésére művelet előtti és konkrét műveleti szakaszok egyaránt jellemzőek. Az erkölcsi normák és szabályok keletkezésének magyarázatában, a tevékenységek motivációjában és a transzcendens hit fejlődésében is nagy szerepet kap a tanuló által elfogadott tekintélyszemély véleménye, viselkedési mintája; ugyanakkor a jó-rossz cselekedetek elbírálásában már megjelennek a tettek – egyénre és környezetre vonatkoztatott következmények mérlegelése is. Az éntudat és önismeret fejlődésében a pszichológiai én kibontakozásának folyamata kezdődik el.

Az etika tantárgy célkitűzéseinek elérése érdekében fontos olyan nevelési-oktatási módszerek kiválasztása, amelyek figyelembe veszik a gyermekek fejlődési sajátosságait, és megfelelően reagálnak arra, hogy a tanulócsoporthoz minden esetben egyének közötti különbségekkel, fejlettségi szintekkel kell számolni. A tanulók közötti különbségekre történő megfelelő reagálás fontos feltétele, hogy a motivált tanulás elérése érdekében nyitott társas tanulási környezet jöjjön létre, amelyben minden tanuló úgy érzi, meghallgatják őt és értékesnek tekintik aktivitását. A tanulás fizikai környezete a foglalkozások és munkaformák jellegéhez rugalmasan alkalmazkodik. A pedagógus által vezetett, érdeklődés alapján kialakított tanulói csoportokban a megbeszélések funkcionális tevékenységekkel, mesékkel, történetekkel, csoportos önismereti játékokkal, zenével, képzőművészettel és drámajátékkal gazdagodnak. Az egyéni és a csoportos feladatok megtervezésénél és kivitelezésénél digitális eszközöket is alkalmaznak.

Az alkalmazott pedagógiai módszerek olyan feltételeket teremtenek, amelyek lehetővé teszik, hogy a tanulók rácsodálkozzanak a jelenségekre, kérdezzenek, igazolják saját véleményüket és meghallgassák mások véleményét. A nevelési-oktatási folyamatban alkalmazott többféle módszer lehetővé teszi, hogy a tanulók a tanulás aktív szereplőiként fejlesszék kompetenciáikat.

Heti és éves óraszámok áttekintő táblázata 1-4. évfolyamon

Évfolyam	A tantárgy éves óraszám	A tantárgy heti óraszám
1. évfolyam	36 óra	1 óra
2. évfolyam	36 óra	1 óra
3. évfolyam	36 óra	1 óra
4. évfolyam	36 óra	1 óra

1-2. évfolyam

Célok, feladatok

Az alsó tagozat első két évfolyamán az etika tantárgy elsődleges feladata az öntudatos erkölcsi-etikai gondolkodás kialakítása. Továbbá a tanuló önmagáról és közvetlen környezetéről szerzett ismereteinek tudatossá tétele, a legalapvetőbb szocio-emocionális eszköztárának létrehozása és a szokásszintű viselkedések belsővé válása.

Az érzelmi-lelkületi nevelés során figyelembe kell vennünk, hogy a korai iskoláskorban elcsitulnak a viharos ösztöntendenciák, és a tanuló érzelmvilágában is törekszik a felnőtt világ elvárásainak megfelelni. A család, mint az érzelmeik legfontosabb biztosítója, továbbra is döntő jelentőségű a számára, de már képes elfogadni a pedagógusok és a kortársak érzelmi megnyilvánulásait. A megterhelő érzelmekkel nem tud egyedül megküzdeni. A gyermekkor meghatározó érzelmei: a szeretet, a biztonság, a bizalom, a félelem. Fontos e korosztály esetében a szülővel, a tanárokkal, a tekintélyszemélyekkel való kapcsolat.

Fontos szempont a tanító nyitott, válaszkész, az őszinte véleménynyilvánítást folyamatosan fenntartó, támogató és tiszteletben tartó pedagógiai attitűdje a tanulók életkori sajátosságainak figyelembevételével. A tanórákon a korosztály képességeihez alkalmazkodva nagyobb súllyal jelennek meg a rajzos, kreatív, mozgásos, dramatikus játékok, helyzetgyakorlatok. Új elem az önmagára figyelő magatartás fejlesztése, az érzések, gondolatok pontos megfogalmazása. Mind az életkor, mind a tantárgy sajátosságai miatt az 1–2. osztályos kerettantervben különös jelentősége van az egyéni különbségeket figyelembe vevő, tanulói sokszínűségekre érzékenyen reagáló differenciált bánásmódnak.

Az 1–2. évfolyam kerettanterve a tanulók önmagukhoz való viszonyulására, alapvető önismeretére, valamint elemi környezetükre, a rokoni és kortárskapcsolatok közegeire összpontosít. Az első két évfolyamon a társadalmunk kulturális életét alapvetően meghatározó zsidó-keresztény kultúra világgépével és szokásrendszerével ismerkednek meg. Ezek az egyházi ünnepkörök és hagyományok közös feldolgozásával valósulnak meg. A tevékenység-központú, tanulási tapasztalatokra épülő módszerek lehetőséget nyújtanak a személyes véleményalkotásra, a közösséghez tartozás élményének megélésére.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám	1.o.	2.o.
1. Éntudat – Önismeret	10 + 2	5 + 1	5 + 1
2. Család – Helyem a családban	12 + 2	6 + 1	6 + 1
3. Helyem az osztály közösségében	12	6	6
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	10	5	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	12	6	6
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	12	6	6
Összes óraszám:	72	36	36

1. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra.

Heti óraszám: 1 óra

Témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	óraszám
1. Éntudat – Önismeret	6
2. Család – Helyem a családban	7
3. Helyem az osztály közösségében	6
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	6
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	6
Összes óraszám:	36

Témakörök részletes kifejtése

TÉMAKÖR: **Éntudat – Önismeret**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 ÓRA

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a kitűzött célok teljesíthetők;
- ➡ csoportos tevékenységek keretében felismeri és megjeleníti az alapérzelmeket, az alapérzelmeken kívül is megnevezi a saját érzelmi állapotait;
- ➡ felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket;
- ➡ céljai megvalósítása közben önkontrollt végez.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Önismeret
- ➡ Saját jellemzők
- ➡ Külső és belső tulajdonságok azonosítása, azok megítélésformáló ereje
- ➡ Saját környezet bemutatása
- ➡ Saját szokások azonosítása
- ➡ Érzelmek megismerése
- ➡ Saját alapérzelmek felismerése, szóbeli megfogalmazása
- ➡ Gondolatok és érzelmek kifejezése a helyzethez illően
- ➡ Kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése
- ➡ Gondolatok és érzelmek kifejezési módjainak gyakorlása
- ➡ A veszélyt jelentő helyzetek azonosítása
- ➡ Fejlődés
- ➡ A változások felismerése
- ➡ A testi és szellemi fejlődés lépéseinek azonosítása
- ➡ Saját erősségek és fejlesztésre váró területek, a két oldal egyensúlyának megtalálása
- ➡ Hatékony tanulási technikák és feltételek gyűjtése
- ➡ Saját tanulási célok és jó szokások meghatározása
- ➡ Saját viselkedésre vonatkozó reflektálás gyakorlása

FOGALMAK

én, viszonyulás a másik emberhez, érzelem, érzület, öröm, bánat, félelem, harag, otthon, védettség, bizalom, fejlődés, változás, cél, szokás

TÉMAKÖR: **Család – Helyem a családban**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 7 ÓRA

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ felismeri és megnevezi a szűkebb és a tágabb családtagjait, a rokonsági szinteket
- ➡ azonosítja a családi szerep- és felelősségvállalást
- ➡ átéli a különböző családi események fontosságát
- ➡ megérti, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni;
- ➡ felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ felismeri a különböző élethelyzetek (pl. új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait;
- ➡ megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában;
- ➡ képes azonosítani a szeretet és elfogadás jelzéseit;
- ➡ felismeri az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Egészséges életmód
- ➡ A testi és lelki állapotok néhány fő jellemzőinek azonosítása, az érzelmek hatása a fiziológiai állapotokra
- ➡ Az egészséges életmód alapelemei, az egészségmegtartó stratégiák ismerete
- ➡ A biztonság feltételeinek megérzése a mindennapokban
- ➡ Kellemetlen, bántó, feszült helyzetek azonosítása (a jó és rossz stressz megkülönböztetése)
- ➡ Helyzetek azonosítása, melyekben segítség nyújtására vagy kérésére van szükség
- ➡ A tanács, segítség ajánlásának és kérésének módjainak gyakorlása
- ➡ Családi és tágabb kapcsolatok
- ➡ Családtagok, családi viszonyok jellemzése
- ➡ A családtagok közös tevékenységeinek megismerése
- ➡ Szokások a családban, és azok szerepének felismerése
- ➡ Ünnepek a családban, a családi ünnepekhez kapcsolódó szokások átélése
- ➡ A család tágabb kapcsolatrendszerének azonosítása: barátok, szomszédok, távoli rokonok, ismerősök
- ➡ Érzelmek kifejezése a családban, sorsfordító események
- ➡ A pozitív, megtartó emberi kapcsolatokban megjelenő esetleges negatív érzelmek felismerése
- ➡ Módszerek megismerése a negatív érzelmek kezelésére
- ➡ A családon belüli lehetséges konfliktusok megérzése
- ➡ Változások, események azonosítása a családban

- ➡ A szeretet kifejezésének és elfogadásának módjainak gyakorlása

FOGALMAK

biztonság, egészség, családtag, rokon, barát, ismerős, hétköznap, hétvége, ünnep, szeretet, tisztelet

TÉMAKÖR: **Helyem az osztály közösségében**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában;
- ➡ megkülönbözteti a tiszteletteljes és sértő közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt, véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki;
- ➡ felismeri az együttműködést segítő, vagy akadályozótevékenységeket, és saját szerepét az együttműködésben;

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait;
- ➡ mások helyzetébe tudja képzelni magát, és megérti a másik személy nézőpontját és érzéseit;
- ➡ különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között, és törekszik ezek értelmezésére;
- ➡ megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket, és azonosítja azok sajátos szabályait;
- ➡ rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen;
- ➡ ismeri a testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermekjogokat.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Kommunikáció
- ➡ A társas érintkezés és a beszélgetés alapvető szabályainak ismerete
- ➡ Alapvető testbeszéd-jelzések azonosítása és értelmezése
- ➡ A verbális és-nonverbális kommunikációs elemek azonosítása, az együttérzés kifejezése
- ➡ Egyenrangú és kölcsönös kommunikáció, kommunikációt és megértést segítő verbális és nonverbális elemek felismerése
- ➡ Kortárs kapcsolatok
- ➡ Kapcsolatok kialakítása, ápolása kortársakkal
- ➡ A kapcsolatok kialakulását segítő és gátló viselkedési formák megkülönböztetése
- ➡ A kortárs kapcsolatok minőségének meghatározása, a barátságok jellemzőinek felismerése
- ➡ A barátság kezdeményezése és ápolása
- ➡ Konfliktusok
- ➡ Az elfogadás és az elutasítás jelzéseinek azonosítása
- ➡ Vita, veszekedés, harag okainak feltárása, a kibékülés, megbeszélés módjai, a megbocsátás elfogadása

- ➡ Az egyenlőtlen és bántó helyzetek felismerése, és a rájuk való megfelelő reakció tanulása

FOGALMAK

figyelem, testbeszéd, tisztelet, sértés, vita, harag, kibékülés, elfogadás, megbocsátás, lelkiismeret

TÉMAKÖR: A társas együttélés kulturális gyökerei: nemzet- helyem a társadalomban

JAVASOLT ÓRASZÁM: 5 ÓRA

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ ismeri az állami, nemzeti és vallási ünnepek jelentését, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;
- ➡ felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre;
- ➡ ismer néhány, a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó, alapvető kulturális és természeti értéket.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ érdeklődést mutat Magyarország történelmi emlékei iránt, felismer közülük néhányat;
- ➡ különböző konkrét helyzetekben azonosítja, és társaival megvitatja a szabályok jelentőségét, megérti a szabályszegés lehetséges következményeit;
- ➡ az igazságosság és igazságtalanság fogalmát fiktív vagy valós helyzetekhez kapcsolja, véleményt alakít ki ezekről;
- ➡ felismeri a közösségek működésének feltételeit,—és erkölcsi érzékenységgel viszonyul ezekhez.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ A lakóhely jellemzői
- ➡ Saját kedvelt helyszínek a lakókörnyezetben, a lakóhelyhez kötődés megfogalmazása
- ➡ Saját lakóhely néhány nevezetességének, fontos helyeinek, személyeinek megismerése
- ➡ Felismeri a lakókörnyezet közös gondozásának módjait és fontosságát
- ➡ Közös ünnepek
- ➡ Az egyes egyházak ünnepkörei
- ➡ A nemzeti ünnepek háttérében álló történetek megismerése
- ➡ Családi, iskolai és nemzeti ünnepek jellegének megkülönböztetése
- ➡ Az ünnepekhez való saját kapcsolódási pontok keresése (érzelmek, gondolatok, szokások)
- ➡ Személyes részvétel a közös ünneplés előkészítésében, lebonyolításában
- ➡ Az együttélés szabályai
- ➡ A társas szabályok szerepének meghatározása az együttélésben
- ➡ A szabályszegés következményeinek felismerése
- ➡ Az osztály életének közös megszervezése, megbeszélési technikák gyakorlása, kompromisszumos megoldások felismerése

FOGALMAK

lakóhely, szabály, alkalmazkodás, egyenlőség, igazságosság, együttműködés, érzelem, büszkeség

TÉMAKÖR: A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ felismeri a természet esztétikus rendjét,
- ➡ megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének fejlesztésére.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ felelősséggel gondoskodik háziállatokról vagy a környezetében előforduló állatokról, növényekről;
- ➡ megismer néhány veszélyeztetett fajt, ezek veszélyeztetettségének okait, és megfogalmazza, miért szükséges az élővilág védelme;
- ➡ fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ A természet védelme
- ➡ Példák megfogalmazása ember és természet kapcsolódására
- ➡ Állatok és növények felelős gondozásának gyakorlása
- ➡ A saját környezetben található természeti értékek gyűjtése
- ➡ A természetvédelem fontosságának a felismerése
- ➡ Veszélyeztetett élőlények és veszélyeztetettségük okainak megismerése
- ➡ Környezetkárosító cselekvések azonosítása, elkerülése
- ➡ Környezetvédelem
- ➡ A fenntarthatóság helye a mindennapi cselekvésben
- ➡ A szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása
- ➡ A takarékoság elvének elfogadása, megfogalmazása
- ➡ A környezetkárosító magatartások elkerülési módjainak megismerése
- ➡ A saját, a természetben tanúsított viselkedésének kontrollálása
- ➡ Stratégiák kialakítása a környezetkárosító magatartás elkerülésére

FOGALMAK

gondozás, gondoskodás, veszélyeztetett, természetvédelem, környezetkárosítás, hulladék, szelektív gyűjtés, környezetvédelem.

TÉMAKÖR: Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- felismeri az olvasott vagy a hallott bibliai tanításokban és más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat;
- megismer többféle, a jelentősebb vallási ünnepekhez kapcsolódó egyházi és kulturális szokást.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megismer néhány fontosabb ünnephez kapcsolódó vallási eseményt és a hozzá kapcsolódó zsidó és keresztény bibliai szövegekre támaszkodó történetet;
- a zsidó és keresztény bibliai történetekben, a kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra, saját életéből példákat hoz.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Kérdések a világról
- Saját kérdések megfogalmazása az ismeretlenről
- A környező világ megismerési módjainak összegyűjtése (megfigyelés, magyarázat, kérdések a tapasztaltabbakhoz, szöveges, filmes források)
- Gondolatok megfogalmazása a tapasztalaton túli világról (a gondolkodás, gondviselés, megismerés, képzelet, világmindenség, idő fogalma)
- Vallás, hit
- Egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó népszokások: Mikulás, karácsony, húsvét, pünkösd történetének megismerése (például Jézus születésének története a keresztény vallásokban; a hanuka ünnepe a zsidó vallásban)
- A környezetben található egyházak, felekezetek néhány vallási szokásának megismerése
- Az együttélést befolyásoló főbb értékek azonosítása vallási vagy kulturálisan hagyományozott történetekben (bibliai történetek, mesék, mondák)
- A szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem megjelenési módjainak felismerése a mindennapokban
- Gondolatok megfogalmazása a jóról és a rosszról
- Annak felismerése, hogy az emberek nem egyértelműen jók vagy rosszak, csak a cselekvéseik ítélték meg

FOGALMAK

vallás, hit, egyházi ünnepkörök, népszokások, érték, szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem, jó és rossz.

2. osztály
Éves óraszám: 36 óra
Heti óraszám: 1 óra

Témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	óraszám
1. Éntudat – Önismeret	6
2. Család – Helyem a családban	7
3. Helyem az osztály közösségében	6
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	6
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	6
Összes óraszám:	36

Témakörök részletes kifejtése

TÉMAKÖR: Éntudat – Önismeret
JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a kitűzött célok teljesíthetők;
- ➡ csoportos tevékenységek keretében felismeri és megjeleníti az alapérzelmeket, az alapérzelmeken kívül is megnevezi a saját érzelmi állapotait;
- ➡ felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket;
- ➡ céljai megvalósítása közben önkontrollt végez.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Önismeret
- ➡ Saját jellemzők
- ➡ Külső és belső tulajdonságok azonosítása, azok megítélésformáló ereje
- ➡ Saját környezet bemutatása
- ➡ Saját szokások azonosítása
- ➡ Érzelmek megismerése
- ➡ Saját alapérzelmelek felismerése, szóbeli megfogalmazása
- ➡ Gondolatok és érzelmek kifejezése a helyzethez illően

- ➡ Kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése
- ➡ Gondolatok és érzelmek kifejezési módjainak gyakorlása
- ➡ A veszélyt jelentő helyzetek azonosítása
- ➡ Fejlődés
- ➡ A változások felismerése
- ➡ A testi és szellemi fejlődés lépéseinek azonosítása
- ➡ Saját erősségek és fejlesztésre váró területek, a két oldal egyensúlyának megtalálása
- ➡ Hatékony tanulási technikák és feltételek gyűjtése
- ➡ Saját tanulási célok és jó szokások meghatározása
- ➡ Saját viselkedésre vonatkozó reflektálás gyakorlása

FOGALMAK

én, viszonyulás a másik emberhez, érzélem, érzület, öröm, bánat, félelem, harag, otthon, védettség, bizalom, fejlődés, változás, cél, szokás

TÉMAKÖR: **Család – Helyem a családban**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 7 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ felismeri és megnevezi a szűkebb és a tágabb családtagjait, a rokonsági szinteket
- ➡ azonosítja a családi szerep- és felelősségvállalást
- ➡ átéli a különböző családi események fontosságát
- ➡ megérti, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni;
- ➡ felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ felismeri a különböző élethelyzetek (pl. új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait;
- ➡ megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában;
- ➡ képes azonosítani a szeretet és elfogadás jelzéseit;
- ➡ felismeri az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Egészséges életmód
- ➡ A testi és lelki állapotok néhány fő jellemzőinek azonosítása, az érzelmek hatása a fiziológiai állapotokra

- ➡ Az egészséges életmód alapelemei, az egészségmegtartó stratégiák ismerete
- ➡ A biztonság feltételeinek megérzése a mindennapokban
- ➡ Kellemtelen, bántó, feszült helyzetek azonosítása (a jó és rossz stressz megkülönböztetése)
- ➡ Helyzetek azonosítása, melyekben segítség nyújtására vagy kérésére van szükség
- ➡ A tanács, segítség ajánlásának és kérésének módjainak gyakorlása
- ➡ Családi és tágabb kapcsolatok
- ➡ Családtagok, családi viszonyok jellemzése
- ➡ A családtagok közös tevékenységeinek megismerése
- ➡ Szokások a családban, és azok szerepének felismerése
- ➡ Ünnepek a családban, a családi ünnepekhez kapcsolódó szokások átélése
- ➡ A család tágabb kapcsolatrendszerének azonosítása: barátok, szomszédok, távoli rokonok, ismerősök
- ➡ Érzelmek kifejezése a családban, sorsfordító események
- ➡ A pozitív, megtartó emberi kapcsolatokban megjelenő esetleges negatív érzelmek felismerése
- ➡ Módszerek megismerése a negatív érzelmek kezelésére
- ➡ A családon belüli lehetséges konfliktusok megérzése
- ➡ Változások, események azonosítása a családban
- ➡ A szeretet kifejezésének és elfogadásának módjainak gyakorlása

FOGALMAK

biztonság, egészség, családtag, rokon, barát, ismerős, hétköznap, hétvége, ünnep, szeretet, tisztelet

TÉMAKÖR: **Helyem az osztály közösségében**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában;
- ➡ megkülönbözteti a tiszteletteljes és sértő közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt, véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki;
- ➡ felismeri az együttműködést segítő, vagy akadályozó tevékenységeket és saját szerepét az együttműködésben;

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait;
- ➡ mások helyzetébe tudja képzelni magát, és megérti a másik személy nézőpontját és érzéseit;
- ➡ különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között, és törekszik ezek értelmezésére;
- ➡ megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket, és azonosítja azok sajátos szabályait;

- ➡ rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen;
- ➡ ismeri a testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermekjogokat.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Kommunikáció
- ➡ A társas érintkezés és a beszélgetés alapvető szabályainak ismerete
- ➡ Alapvető testbeszéd-jelzések azonosítása és értelmezése
- ➡ A verbális és-nonverbális kommunikációs elemek azonosítása, az együttérzés kifejezése
- ➡ Egyenrangú és kölcsönös kommunikáció, kommunikációt és megértést segítő verbális és nonverbális elemek felismerése
- ➡ Kortárs kapcsolatok
- ➡ Kapcsolatok kialakítása, ápolása kortársakkal
- ➡ A kapcsolatok kialakulását segítő és gátló viselkedési formák megkülönböztetése
- ➡ A kortárs kapcsolatok minőségének meghatározása, a barátságok jellemzőinek felismerése
- ➡ A barátság kezdeményezése és ápolása
- ➡ Konfliktusok
- ➡ Az elfogadás és az elutasítás jelzéseinek azonosítása
- ➡ Vita, veszekedés, harag okainak feltárása, a kibékülés, megbeszélés módjai, a megbocsátás elfogadása
- ➡ Az egyenlőtlen és bántó helyzetek felismerése, és a rájuk való megfelelő reakció tanulása

FOGALMAK

Figyelem, testbeszéd, tisztelet, sértés, vita, harag, kibékülés, elfogadás, megbocsátás, lelkiismeret

TÉMAKÖR: A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban

JAVASOLT ÓRASZÁM: 5 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ ismeri az állami, nemzeti és vallási ünnepek jelentését, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;
- ➡ felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre;
- ➡ ismer néhány, a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó, alapvető kulturális és természeti értéket.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ érdeklődést mutat Magyarország történelmi emlékei iránt, felismer közülük néhányat;
- ➡ különböző konkrét helyzetekben azonosítja, és társaival megvitatja a szabályok jelentőségét, megérti a szabályszegés lehetséges következményeit;
- ➡ az igazságosság és igazságtalanság fogalmát fiktív vagy valós helyzetekhez kapcsolja, véleményt alakít ki ezekről;

- ➡ felismeri a közösségek működésének feltételeit, és erkölcsi érzékenységgel viszonyul ezekhez.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ A lakóhely jellemzői
- ➡ Saját kedvelt helyszínek a lakókörnyezetben, a lakóhelyhez kötődés megfogalmazása
- ➡ Saját lakóhely néhány nevezetességének, fontos helyeinek, személyeinek megismerése
- ➡ Felismeri a lakókörnyezet közös gondozásának módjait és fontosságát
- ➡ Közös ünnepek
- ➡ Az egyes egyházak ünnepkörei
- ➡ A nemzeti ünnepek háttérében álló történetek megismerése
- ➡ Családi, iskolai és nemzeti ünnepek jellegének megkülönböztetése
- ➡ Az ünnepekhez való saját kapcsolódási pontok keresése (érzelmek, gondolatok, szokások)
- ➡ Személyes részvétel a közös ünneplés előkészítésében, lebonyolításában
- ➡ Az együttélés szabályai
- ➡ A társas szabályok szerepének meghatározása az együttélésben
- ➡ A szabályszegés következményeinek felismerése
- ➡ Az osztály életének közös megszervezése, megbeszélési technikák gyakorlása, kompromisszumos megoldások felismerése

FOGALMAK

lakóhely, szabály, alkalmazkodás, egyenlőség, igazságosság, együttműködés, érzelem, büszkeség

TÉMAKÖR: **A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ felismeri a természet esztétikus rendjét,
- ➡ megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének fejlesztésére.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ felelősséggel gondoskodik háziállatokról vagy a környezetében előforduló állatokról, növényekről;
- ➡ megismer néhány veszélyeztetett fajt, ezek veszélyeztetettségének okait, és megfogalmazza, miért szükséges az élővilág védelme;
- ➡ fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ A természet védelme

- ➡ Példák megfogalmazása ember és természet kapcsolódására
- ➡ Állatok és növények felelős gondozásának gyakorlása
- ➡ A saját környezetben található természeti értékek gyűjtése
- ➡ A természetvédelem fontosságának a felismerése
- ➡ Veszélyeztetett élőlények és veszélyeztetettségük okainak megismerése
- ➡ Környezetkárosító cselekvések azonosítása, elkerülése
- ➡ Környezetvédelem
- ➡ A fenntarthatóság helye a mindennapi cselekvésben
- ➡ A szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása
- ➡ A takarékoság elvének elfogadása, megfogalmazása
- ➡ A környezetkárosító magatartások elkerülési módjainak megismerése
- ➡ A saját, a természetben tanúsított viselkedésének kontrollálása
- ➡ Stratégiák kialakítása a környezetkárosító magatartás elkerülésére

FOGALMAK

gondozás, gondoskodás, veszélyeztetett, természetvédelem, környezetkárosítás, hulladék, szelektív gyűjtés, környezetvédelem.

TÉMAKÖR: Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ felismeri az olvasott vagy a hallott bibliai tanításokban és más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat;
- ➡ megismer többféle, a jelentősebb vallási ünnepekhez kapcsolódó egyházi és kulturális szokást.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ megismer néhány fontosabb ünnephez kapcsolódó vallási eseményt és a hozzá kapcsolódó zsidó és keresztény bibliai szövegekre támaszkodó történetet;
- ➡ a zsidó és keresztény bibliai történetekben, a kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra, saját életéből példákat hoz.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Kérdések a világról
- ➡ Saját kérdések megfogalmazása az ismeretlenről
- ➡ A környező világ megismerési módjainak összegyűjtése (megfigyelés, magyarázat, kérdések a tapasztaltabbakhoz, szöveges, filmes források)
- ➡ Gondolatok megfogalmazása a tapasztalaton túli világról (a gondolkodás, gondviselés, megismerés, képzelet, világmindenség, idő fogalma)
- ➡ Vallás, hit

- ➡ Egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó népszokások: Mikulás, karácsony, húsvét, pünkösd történetének megismerése (például Jézus születésének története a keresztény vallásokban; a hanuka ünnepe a zsidó vallásban)
- ➡ A környezetben található egyházak, felekezetek néhány vallási szokásának megismerése
- ➡ Erkölc
- ➡ Az együttélést befolyásoló főbb értékek azonosítása vallási vagy kulturálisan hagyományozott történetekben (bibliai történetek, mesék, mondák)
- ➡ A szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem megjelenési módjainak felismerése a mindennapokban
- ➡ Gondolatok megfogalmazása a jóról és a rosszról
- ➡ Annak felismerése, hogy az emberek nem egyértelműen jók vagy rosszak, csak a cselekvéseik ítélték meg

FOGALMAK

vallás, hit, egyházi ünnepkörök, népszokások, érték, szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem, jó és rossz.

3–4. évfolyam

Célok, feladatok

Az alsó tagozat 3–4. évfolyamán az etika tantárgy célkitűzése a korábbi években megalapozott ismeretek elmélyítése, a készségek továbbfejlesztése; a felvetett témákban való alaposabb elmélyülés. A reális énkép kialakítására építve megkezdődhet a személyes erősségek és hiányosságok feltérképezése és alakítása; a szocio-emocionális készségek tudatos fejlesztése és a tanulót közvetlenül körülvevő társadalmi közegek után a tágabb környezet etikai szempontú vizsgálata és megértése.

A 3–4. évfolyamon folytatódik a zsidó-keresztén-keresztény erkölcsi értékrend alapozása, a tanulók által képviselt értékek személyre szabott mintázatának kialakulása. A lelki én, a lelkiismeret kialakulása révén a tanulók már képesek megérteni viszonylag ellentmondásos érzelmeket és tulajdonságokat is; empátiás képességük fejlődésével pedig egyre inkább képesek mások élethelyzetének megértésére. Felerősödik a kortársak hatása, de még a pedagógus által közvetített értékeket tekintik mérvadónak. A pedagógus feladata ebben az időszakban a csoportok értékrendbeli azonosítása a szélsőségek elkerülése, valamint a tanulókkal együtt a megismert közegek kereteinek kibővítése, az eddig alapszinten ismert és alkalmazott viselkedési minták szélesebb körben való alkalmazhatósága. A 3–4. évfolyamon fontos szerepet kapnak a tanulók önszerveződési folyamatai, saját kitűzött fejlődési céljai, valamint az azok megvalósításához vezető út megtervezése, és ennek pedagógusi nyomon követése. A pedagógus feladata ebben az életkorban az érzékenyítés, a tanulók személyes véleményére és tapasztalataira vonatkozó elfogadás és nyitottság, a társadalmi felelősségvállalás modellálása. Az alkalmazott pedagógiai módszerekben a szóbeli kifejezőkészség és az öntudatosság fejlődésével fokozatosan bővül a szóbeli, majd írásbeli feladatok köre, ugyanakkor fontos, hogy legyenek cselekedeteken alapuló, dramatikus és kreativitást igénylő, alkotó feladatok is a tanórákon.

A 3–4. évfolyamokon előtérbe kerül a hithez kapcsolódó alapvető erkölcsi értékrend megismerése, megértése és belsővé tétele is. Lényege, hogy a tanulók számára nyilvánvalóvá váljon: az alapvető értékek eredete, forrásai és ezek belsővé válása tovább formálhatja spirituális világképüket is. A pedagógiai munka fontos eleme a tanulók önálló kötelezettségtudatának, akaraterejének és öntevékenységének fejlesztése; a szorgalom, kitartás és felelősségvállalás autonóm erkölcsi értékrendbe való beépülésének előmozdítása. Az alsó tagozat 3–4. évfolyamán a korábbi években megalapozott normatív erkölcsi gondolkodás, önismeret, érzelmi intellektus, spirituális világkép és társas felelősségvállalás tovább fejlődik, elmélyül, az értékrend stabilizálódik, ennek következtében a tanulók egyre határozottabban nyilvánítják ki saját véleményüket, egyre megalapozottabban hoznak döntéseket.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám	3.o.	4.o.
1. Éntudat – Önismeret	10+2	5+1	5+1
2. Család – Helyem a családban	12+2	6+1	6+1
3. Helyem az osztály közösségében	12	6	6
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	10	5	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	12	6	6
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	12	6	6
Összes óraszám:	72	36	36

3. évfolyam

Éves óraszám: 72 óra

Heti óraszám: 1 óra

Témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	óraszám
1. Éntudat – Önismeret	6
2. Család – Helyem a családban	7
3. Helyem az osztály közösségében	6
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	6
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	6
Összes óraszám:	36

Témakörök részletes kifejtése

TÉMAKÖR: **Éntudat – Önismeret**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a gyengeségek fejleszthetők, és teljesíthető rövid távú célokat tűz maga elé saját tudásának és képességeinek fejlesztése céljából.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ csoportos tevékenységek keretében felismeri és megjeleníti az alapérzelmeket, az alapérzelmeken kívül is felismeri és megnevezi a saját érzelmi állapotait;
- ➡ felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit;
- ➡ célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket;
- ➡ céljai megvalósítása közben önkontrollt végez, siker esetén önjutalmazást gyakorol.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Önismeret
- ➡ Saját főbb testi tulajdonságok és személyiségjegyek azonosítása, az önészlelés és a környezettől érkező jelzések értelmezése
- ➡ Annak felismerése, hogy minden embernek vannak erősségei és fejleszthető területei
- ➡ Saját fejlődési folyamatok észlelése, jellemzése
- ➡ Önfegyelem gyakorlása
- ➡ Érzelmek kezelése
- ➡ Az alapérzelmeken túlmutató kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése, az ezekre adott társadalmilag elfogadható reakciók gyakorlása
- ➡ Az önuralom fejlesztése, és cselekvési készségének megismerése
- ➡ Az érzelmek konstruktív kifejezési módjai és egyénspecifikus érzelemszabályozási stratégiák kialakítása.
- ➡ Célok és tervek
- ➡ Saját vágyak és célok megfogalmazása és ezek elkülönítése
- ➡ Terv kialakítása egy saját cél elérése érdekében: cselekvéses feladatok, tervszerű lépések meghatározása, a haladás ellenőrzése és értékelése
- ➡ Önmotiváló és önjutalmazási stratégiák megismerése, a kitűzött cél és a valósan elért eredmény összehasonlítása
- ➡ Siker és kudarc értelmezése
- ➡ A kitartás és a pozitív viszonyulás megtartása kudarc esetén is, annak felismerése, hogy a kudarcból levont következtetések is az egyén fejlődését szolgálják
- ➡ Reális és irreális célok felismerése, a vágyak és célok összefüggéseinek feltárása

- ➡ Személyes példaképek kiválasztása

FOGALMAK

tulajdonság, érzelem, önuralom, vágy, terv, siker, eredmény, meggyőződés, példakép

TÉMAKÖR: **Család – Helyem a családban**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 7 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ ismeri a család testi, lelki -védelemmel kapcsolatos feladatait
- ➡ motivált az őt érintő problémák megoldáskeresésében;
- ➡ saját maga is keres módszereket a stresszhelyzetben keletkezett negatív érzelmek, gondolatok és tettek kezeléséhez;

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ ismeri a családi biztonság kereteit az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat;
- ➡ felismeri a különböző élethelyzetek (pl.: új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait
- ➡ megérti az ünneplés jelentőségét, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni;
- ➡ megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában, természetesnek tartja ezek különbözőségét;
- ➡ felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz;
- ➡ képes azonosítani a szeretet és elfogadás jelzéseit.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Egészség-biztonság
- ➡ A testi és lelki egészség jellemzőinek megismerése, az egészségmegőrzés főbb lehetőségeinek feltárása
- ➡ Stresszhelyzetek azonosítása saját példákon keresztül, jó és rossz stressz megkülönböztetése, a stressz- és indulatkezelés tudatos alkalmazása az azt megkívánó helyzetekben
- ➡ A bántalmazás felismerése, megelőzése, az elérhető segítő személyek és szervezetek azonosítása
- ➡ A kiközösítés azonosítása, elhárításának és megelőzésének lehetőségei
- ➡ Annak megértése, hogy mindenkinek joga van a biztonsághoz és az emberi méltósághoz
- ➡ Családok
- ➡ Ismerkedés a saját család múltjával, az idősebb generációk életével
- ➡ Családi hagyományok azonosítása, családi ünnepek megtartása
- ➡ Érzelmi kötelékek a családon belül, az összetartozás jeleinek felismerése

- ➡ Saját szerep vállalása az ünnepek előkészítésében és megtartásában
- ➡ Családi élet
- ➡ Saját szerepvállalás azonosítása a család mindennapjaiban
- ➡ A gyermekek és felnőttek feladatai
- ➡ Saját tettekért való felelősségvállalás, a következmények elfogadása
- ➡ A „szabad”, „lehet” és „kell” értelmezése
- ➡ Az együttérzés, empátia, a kommunikáció módjainak gyakorlása
- ➡ A családtagok egymásrautaltsága, közös feladatok azonosítása, a részvállalás szükségességének felismerése

FOGALMAK

együttérzés, bizalom, közösség, felelősség, következmény, feladatmegosztás, joga van

TÉMAKÖR: **Helyem az osztály közösségében**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában
- ➡ megkülönbözteti a sértő és tiszteletteljes közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt; saját érdekeit és véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki;
- ➡ felismeri az együttműködést segítő vagy akadályozó tevékenységeket és saját szerepét az együttműködésben.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait;
- ➡ mások helyzetébe tudja képzelni magát, és megérti a másik személy nézőpontját és érzéseit;
- ➡ különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között, és törekszik ezek értelmezésére;
- ➡ megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket, és azonosítja azok sajátos szabályait;
- ➡ rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen;
- ➡ társas kapcsolatait a bizalom, szeretet, együttműködés és felelősség szempontjából vizsgálja és értelmezi;

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Kommunikáció
- ➡ A kommunikációban részt vevő partnerek nézőpontjának megismerése, a megértésre törekvés eszközeinek használata
- ➡ Az indulatszabályozás, a türelem, a másik fél érzelmeinek és véleményének tiszteletben tartása

- ➡ A többszereplős kommunikációban fellépő félreértés felismerése, tisztázó kérdések megfogalmazása
- ➡ Ismerkedés az erőszakmentes kommunikációval: az értő figyelem és az én-közlés
- ➡ Verbális és nonverbális jelzések közötti ellentmondás felismerése
- ➡ Az érvelés szabályainak megismerése
- ➡ Kortárs kapcsolatok
- ➡ Kölcsönös és megtartó kortárs kapcsolatok kezdeményezése és fenntartása
- ➡ A barátság kialakulásához szükséges személyes preferenciák azonosítása, a visszautasítás feldolgozása
- ➡ Az előítélet felismerése és a bizalom feltételei
- ➡ A társak megismerésének módjai
- ➡ Saját kapcsolatok véleményezése, a kapcsolatok jobbításának lehetőségei
- ➡ Jogok, szabályok
- ➡ Néhány alapvető gyermeki jog megismerése
- ➡ A gyermekek joggyakorlásában részt vevő felnőttek, az alapjogok elérésének különböző módjai
- ➡ Az alapvető gyermeki jogok sérülésének felismerése, a segítségkérés lehetőségei
- ➡ Megérti, hogy a tanulás jog és kötelesség

FOGALMAK

megértés, ismerős, barát, kortárs, vélemény, türelem, jog és kötelesség

TÉMAKÖR: A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban

JAVASOLT ÓRASZÁM: 5 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ ismeri az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségét, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;
- ➡ felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ ismeri a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó legfontosabb kulturális és természeti értékeket, ezekről képes ismereteket rendszerezni,
- ➡ érdeklődést mutat a nemzet történelmi emlékei iránt, ismer közülük néhányat;
- ➡ ismereteket szerez a Kárpát-medencében élő magyarokról, Magyarországon élő nemzetiségekről, népcsoportokról, valamint az európai népek közös alapkulturájáról;
- ➡ különböző kontextusokban azonosítja és társaival megvitatja az együttélési alapszabályok jelentőségét, megfogalmazza a szabályszegés következményeit;
- ➡ ismeri a testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermeki szükségleteket;
- ➡ tájékozott a gyermeki jogokról, ennek családi, iskolai és iskolán kívüli következményeiről, a gyermekek és felnőttek ezzel kapcsolatos kötelességeiről;

- ➡ mérlegeli az igazságosság és igazságtalanság fogalmát, a valós helyzetekben véleményt alakít ki ezekről.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Teremtett értékek
- ➡ A lakóhely, a nemzet legfőbb természeti, épített, művészeti értékei és történelmi helyei
- ➡ Főbb nemzetiségek és hagyományaik a lakókörnyezetben
- ➡ Ismerkedés más népek életmódjával, szokásaival
- ➡ A tárgyak és technológiák szerepe az életmódban
- ➡ Az újítás és a kreativitás, mint a teremtett értékek megőrzésének, fejlesztésének alapja
- ➡ Közösség
- ➡ A társas szabályok értelme, célja, értelmezése
- ➡ Közösségi szabályalkotási és -értékelési technikák alkalmazása
- ➡ A befogadó és együttműködő közösség jellemzőinek feltárása
- ➡ Az együttműködés, felelősségvállalás, feladatvállalás alapelveinek átélése
- ➡ Az ünneplés közösségformáló ereje
- ➡ A másokért és a közösségért végzett tevékenységek formái
- ➡ A nehéz helyzetben lévők közös segítése
- ➡ Jog és biztonság
- ➡ A tárgyi és szellemi tulajdon és az ahhoz való jog fogalmai
- ➡ A személyiségi jogok érvényesülése és sérelme a virtuális és valós térben
- ➡ A virtuális térben való viselkedés biztonsági szabályai

FOGALMAK

hagyomány, tulajdon, ünnep, egyházi ünnep, természeti érték, történelmi érték, szabályalkotás, együttműködés, befogadás, felelősségvállalás

TÉMAKÖR: A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

JAVASOLT ÓRASZÁM

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére.
- ➡ felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ felismeri, hogy miért szükséges az élővilág védelme; minderről képes információt gyűjteni fizikai és digitális környezetben is;
- ➡ fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok, és felhívja társai figyelmét is ezekre.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Környezetszennyezés
- ➡ A környezetszennyezés jelensége, fő területei, hatása a Föld, az élőlények, köztük az ember életére
- ➡ Az élet védelmének és a felelősségvállalás etikai elvének megismerése
- ➡ A környezetszennyezés és a fajok pusztulása közötti összefüggés felismerése
- ➡ Környezetvédelem
- ➡ A környezetvédelem főbb szempontjai
- ➡ A fenntartható életvitel néhány alapelve és azok figyelembevétele a saját döntések és választások során
- ➡ Pazarlás és annak mérséklése, felesleges tárgyak és a mértékletes fogyasztási szokások
- ➡ A hulladék és a szemét fogalma, a hulladék-újrahasznosítás
- ➡ Cselekvési minták és újítások megismerése a környezet megújítása, szépítése, élhetőbbé tétele érdekében
- ➡ Személyes és közös lista készítése a megőrzendő kulturális és természeti értékekről

FOGALMAK

környezetszennyezés, környezettudatosság, újrahasznosítás, fejlődés, mértékletesség, környezetvédelem, teremtett rend, természeti érték

TÉMAKÖR: **Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ azonosítja az olvasott vagy a hallott zsidó és keresztény bibliai tanításokban vagy más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat;
- ➡ megérti, értelmei az európai, a nemzeti kultúra eredetét, forrását.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ értelmezi a „jó” és a „rossz”, helyes és helytelen közötti különbségeket, azokat konkrét példákon keresztül alkalmazza, és megoldási javaslatokat fogalmaz meg a helytelen viszonyulásokkal kapcsolatban;
- ➡ megismer az egyes egyházak ünnepköreihez kapcsolódó alapvető vallási, kulturális eseményeket és a hozzá kapcsolódó zsidó és keresztény bibliai szövegekre támaszkodó történeteket;
- ➡ megismer az egyes egyházi ünnepkörökhöz (karácsony, húsvét, pünkösd, hanuka, pészah) kapcsolódó tartalmakat, jelképeket, szokásokat, néphagyományokat
- ➡ a zsidó és keresztény bibliai történetekben, kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra saját életéből példákat hoz.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Kérdések a világról
- ➡ A környező világ megismerésének lehetőségei
- ➡ A hitbeli, és az erkölcsi tartalmú ítéletek értelmezése
- ➡ A lelkiismeret működésének jelei, erkölcsi értékek a mindennapokban: a tisztelet, a becsületesség, a mértéktartás, a felelősség, az akaraterő, az önbecsülés erényei
- ➡ Vallás
- ➡ A zsidó-keresztény kultúrkör teremtéstörténete, és világképe
- ➡ Alapvető egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó vallási szokások, események: a karácsonyi, a húsvéti és pünkösti ünnepkör (például halál, az élet és az újjászületés értelmezése a keresztény vallásokban, ünnepek a zsidó vallásban)
- ➡ Személyes meggyőződés és hit jelentése
- ➡ Az azonos hittel rendelkezők közössége
- ➡ Értékek a vallási történetekben
- ➡ A hit, a vallás által közvetített alapvető emberi értékek értelmezése (önzetlenség, igazságosság, megbocsátás, jótékonykodás), az életünket vezérlő arany szabályok, példázatok megismerése (a tékozló fiú története, a magvető példázata, a talentumokról szóló példabeszéd)
- ➡ A vallási történetekben gyökerező erkölcsi értékek és tanítás megfogalmazása

FOGALMAK

érték, önzetlenség, mértékletesség, igazságosság, megbocsátás, lelkiismeret, világkép, Isten, élet, halál

4. évfolyam

Témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	óraszám
1. Éntudat – Önismeret	6
2. Család – Helyem a családban	7
3. Helyem az osztály közösségében	6
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	6
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	6
Összes óraszám:	36

Témakörök részletes kifejtése

TÉMAKÖR: **Éntudat – Önismeret**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a gyengeségek fejleszthetők, és teljesíthető rövid távú célokat tűz maga elé saját tudásának és képességeinek fejlesztése céljából.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ csoportos tevékenységek keretében felismeri és megjeleníti az alapérzelmeket, az alapérzelmeken kívül is felismeri és megnevezi a saját érzelmi állapotait;
- ➡ felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit;
- ➡ célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket;
- ➡ céljai megvalósítása közben önkontrollt végez, siker esetén önjutalmazást gyakorol.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ **Önismeret**
- ➡ Saját főbb testi tulajdonságok és személyiségjegyek azonosítása, az önészlelés és a környezettől érkező jelzések értelmezése
- ➡ Annak felismerése, hogy minden embernek vannak erősségei és fejleszthető területei
- ➡ Saját fejlődési folyamatok észlelése, jellemzése
- ➡ Önfegyelem gyakorlása
- ➡ Érzelmek kezelése
- ➡ Az alapérzelmeken túlmutató kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése, az ezekre adott társadalmilag elfogadható reakciók gyakorlása
- ➡ Az önuralom fejlesztése, és cselekvési készségének megismerése
- ➡ Az érzelmek konstruktív kifejezési módjai és egyénspecifikus érzelemszabályozási stratégiák kialakítása.
- ➡ **Célok és tervek**
- ➡ Saját vágyak és célok megfogalmazása és ezek elkülönítése
- ➡ Terv kialakítása egy saját cél elérése érdekében: cselekvéses feladatok, tervszerű lépések meghatározása, a haladás ellenőrzése és értékelése
- ➡ Önmotiváló és önjutalmazási stratégiák megismerése, a kitűzött cél és a valósan elért eredmény összehasonlítása
- ➡ **Siker és kudarc értelmezése**
- ➡ A kitartás és a pozitív viszonyulás megtartása kudarc esetén is, annak felismerése, hogy a kudarcból levont következtetések is az egyén fejlődését szolgálják
- ➡ **Reális és irreális célok felismerése, a vágyak és célok összefüggéseinek feltárása**

- ➡ Személyes példaképek kiválasztása

FOGALMAK

tulajdonság, érzelem, önuralom, vágy, terv, siker, eredmény, meggyőződés, példakép

TÉMAKÖR: **Család – Helyem a családban**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 7 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ ismeri a család testi, lelki -védelemmel kapcsolatos feladatait
- ➡ motivált az őt érintő problémák megoldáskeresésében;
- ➡ saját maga is keres módszereket a stresszhelyzetben keletkezett negatív érzelmek, gondolatok és tettek kezeléséhez;

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ ismeri a családi biztonság kereteit az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat;
- ➡ felismeri a különböző élethelyzetek (pl.: új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait
- ➡ megérti az ünneplés jelentőségét, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni;
- ➡ megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában, természetesnek tartja ezek különbözőségét;
- ➡ felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz;
- ➡ képes azonosítani a szeretet és elfogadás jelzéseit.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Egészség-biztonság
- ➡ A testi és lelki egészség jellemzőinek megismerése, az egészségmegőrzés főbb lehetőségeinek feltárása
- ➡ Stresszhelyzetek azonosítása saját példákon keresztül, jó és rossz stressz megkülönböztetése, a stressz- és indulatkezelés tudatos alkalmazása az azt megkívánó helyzetekben
- ➡ A bántalmazás felismerése, megelőzése, az elérhető segítő személyek és szervezetek azonosítása
- ➡ A kiközösítés azonosítása, elhárításának és megelőzésének lehetőségei
- ➡ Annak megértése, hogy mindenkinek joga van a biztonsághoz és az emberi méltósághoz
- ➡ Családok
- ➡ Ismerkedés a saját család múltjával, az idősebb generációk életével
- ➡ Családi hagyományok azonosítása, családi ünnepek megtartása
- ➡ Érzelmi kötelékek a családon belül, az összetartozás jeleinek felismerése

- ➡ Saját szerep vállalása az ünnepek előkészítésében és megtartásában
- ➡ Családi élet
- ➡ Saját szerepvállalás azonosítása a család mindennapjaiban
- ➡ A gyermekek és felnőttek feladatai
- ➡ Saját tettekért való felelősségvállalás, a következmények elfogadása
- ➡ A „szabad”, „lehet” és „kell” értelmezése
- ➡ Az együttérzés, empátia, a kommunikáció módjainak gyakorlása
- ➡ A családtagok egymásrautaltsága, közös feladatok azonosítása, a részvállalás szükségességének felismerése

FOGALMAK

együttérzés, bizalom, közösség, felelősség, következmény, feladatmegosztás, joga van

TÉMAKÖR: **Helyem az osztály közösségében**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában
- ➡ megkülönbözteti a sértő és tiszteletteljes közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt; saját érdekeit és véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki;
- ➡ felismeri az együttműködést segítő vagy akadályozó tevékenységeket és saját szerepét az együttműködésben.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait;
- ➡ mások helyzetébe tudja képzelni magát, és megérti a másik személy nézőpontját és érzéseit;
- ➡ különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között, és törekszik ezek értelmezésére;
- ➡ megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket, és azonosítja azok sajátos szabályait;
- ➡ rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen;
- ➡ társas kapcsolatait a bizalom, szeretet, együttműködés és felelősség szempontjából vizsgálja és értelmezi;

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Kommunikáció
- ➡ A kommunikációban részt vevő partnerek nézőpontjának megismerése, a megértésre törekvés eszközeinek használata
- ➡ Az indulatszabályozás, a türelem, a másik fél érzelmeinek és véleményének tiszteletben tartása

- ➡ A többszereplős kommunikációban fellépő félreértés felismerése, tisztázó kérdések megfogalmazása
- ➡ Ismerkedés az erőszakmentes kommunikációval: az értő figyelem és az én-közlés
- ➡ Verbális és nonverbális jelzések közötti ellentmondás felismerése
- ➡ Az érvelés szabályainak megismerése
- ➡ Kortárs kapcsolatok
- ➡ Kölcsönös és megtartó kortárs kapcsolatok kezdeményezése és fenntartása
- ➡ A barátság kialakulásához szükséges személyes preferenciák azonosítása, a visszautasítás feldolgozása
- ➡ Az előítélet felismerése és a bizalom feltételei
- ➡ A társak megismerésének módjai
- ➡ Saját kapcsolatok véleményezése, a kapcsolatok jobbításának lehetőségei
- ➡ Jogok, szabályok
- ➡ Néhány alapvető gyermeki jog megismerése
- ➡ A gyermekek joggyakorlásában részt vevő felnőttek, az alapjogok elérésének különböző módjai
- ➡ Az alapvető gyermeki jogok sérülésének felismerése, a segítségkérés lehetőségei
- ➡ Megérti, hogy a tanulás jog és kötelesség

FOGALMAK

megértés, ismerős, barát, kortárs, vélemény, türelem, jog és kötelesség

TÉMAKÖR: A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban

JAVASOLT ÓRASZÁM: 5 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ ismeri az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségét, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;
- ➡ felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ ismeri a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó legfontosabb kulturális és természeti értékeket, ezekről képes ismereteket megszerezni,
- ➡ érdeklődést mutat a nemzet történelmi emlékei iránt, ismer közülük néhányat;
- ➡ ismereteket szerez a Kárpát-medencében élő magyarokról, Magyarországon élő nemzetiségekről, népcsoportokról, valamint az európai népek közös alapkultúrájáról;
- ➡ különböző kontextusokban azonosítja és társaival megvitatja az együttélési alapszabályok jelentőségét, megfogalmazza a szabályszegés következményeit;
- ➡ ismeri a testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermeki szükségleteket;

- ➡ tájékozott a gyermeki jogokról, ennek családi, iskolai és iskolán kívüli következményeiről, a gyermekek és felnőttek ezzel kapcsolatos kötelességeiről;
- ➡ mérlegeli az igazságosság és igazságtalanság fogalmát, a valós helyzetekben véleményt alakít ki ezekről.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Teremtett értékek
- ➡ A lakóhely, a nemzet legfőbb természeti, épített, művészeti értékei és történelmi helyei
- ➡ Főbb nemzetiségek és hagyományaik a lakókörnyezetben
- ➡ Ismerkedés más népek életmódjával, szokásaival
- ➡ A tárgyak és technológiák szerepe az életmódban
- ➡ Az újítás és a kreativitás, mint a teremtett értékek megőrzésének, fejlesztésének alapja
- ➡ Közösség
- ➡ A társas szabályok értelme, célja, értelmezése
- ➡ Közösségi szabályalkotási és -értékelési technikák alkalmazása
- ➡ A befogadó és együttműködő közösség jellemzőinek feltárása
- ➡ Az együttműködés, felelősségvállalás, feladatvállalás alapelveinek átélése
- ➡ Az ünneplés közösségformáló ereje
- ➡ A másokért és a közösségért végzett tevékenységek formái
- ➡ A nehéz helyzetben lévők közös segítése
- ➡ Jog és biztonság
- ➡ A tárgyi és szellemi tulajdon és az ahhoz való jog fogalmai
- ➡ A személyiségi jogok érvényesülése és sérelme a virtuális és valós térben
- ➡ A virtuális térben való viselkedés biztonsági szabályai

FOGALMAK

hagyomány, tulajdon, ünnep, egyházi ünnep, természeti érték, történelmi érték, szabályalkotás, együttműködés, befogadás, felelősségvállalás

TÉMAKÖR: A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére.
- ➡ felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ felismeri, hogy miért szükséges az élővilág védelme; minderről képes információt gyűjteni fizikai és digitális környezetben is;

- ➡ fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok, és felhívja társai figyelmét is ezekre.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Környezetszennyezés
- ➡ A környezetszennyezés jelensége, fő területei, hatása a Föld, az élőlények, köztük az ember életére
- ➡ Az élet védelmének és a felelősségvállalás etikai elvének megismerése
- ➡ A környezetszennyezés és a fajok pusztulása közötti összefüggés felismerése
- ➡ Környezetvédelem
- ➡ A környezetvédelem főbb szempontjai
- ➡ A fenntartható életvitel néhány alapelve és azok figyelembevétele a saját döntések és választások során
- ➡ Pazarlás és annak mérséklése, felesleges tárgyak és a mértékletes fogyasztási szokások
- ➡ A hulladék és a szemét fogalma, a hulladék-újrahasznosítás
- ➡ Cselekvési minták és újítások megismerése a környezet megújítása, szépítése, élhetőbbé tétele érdekében
- ➡ Személyes és közös lista készítése a megőrzendő kulturális és természeti értékekről

FOGALMAK

környezetszennyezés, környezettudatosság, újrahasznosítás, fejlődés, mértékletesség, környezetvédelem, teremtett rend, természeti érték

TÉMAKÖR: Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- ➡ azonosítja az olvasott vagy a hallott zsidó és keresztény bibliai tanításokban vagy más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat;
- ➡ megérti, értelmei az európai, a nemzeti kultúra eredetét, forrását.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ➡ értelmezi a „jó” és a „rossz”, helyes és helytelen közötti különbségeket, azokat konkrét példákön keresztül alkalmazza, és megoldási javaslatokat fogalmaz meg a helytelen viszonyulásokkal kapcsolatban;
- ➡ megismer az egyes egyházak ünnepköreihez kapcsolódó alapvető vallási, kulturális eseményeket és a hozzá kapcsolódó zsidó és keresztény bibliai szövegekre támaszkodó történeteket;
- ➡ megismer az egyes egyházi ünnepkörökhöz (karácsony, húsvét, pünkösd, hanuka, pészach) kapcsolódó tartalmakat, jelképeket, szokásokat, néphagyományokat

- ➡ a zsidó és keresztény bibliai történetekben, kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra saját életéből példákat hoz.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- ➡ Kérdések a világról
- ➡ A környező világ megismerésének lehetőségei
- ➡ A hitbeli, és az erkölcsi tartalmú ítéletek értelmezése
- ➡ A lelkiismeret működésének jelei, erkölcsi értékek a mindennapokban: a tisztelet, a becsületesség, a mértéktartás, a felelősség, az akaraterő, az önbecsülés erényei
- ➡ Vallás
- ➡ A zsidó-keresztény kultúrkör teremtéstörténete, és világképe
- ➡ Alapvető egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó vallási szokások, események: a karácsonyi, a húsvéti és pünkösti ünnepkör (például halál, az élet és az újjászületés értelmezése a keresztény vallásokban, ünnepek a zsidó vallásban)
- ➡ Személyes meggyőződés és hit jelentése
- ➡ Az azonos hittel rendelkezők közössége
- ➡ Értékek a vallási történetekben
- ➡ A hit, a vallás által közvetített alapvető emberi értékek értelmezése (önzetlenség, igazságosság, megbocsátás, jótekingodás), az életünket vezérlő aranyszabályok, példázatok megismerése (a tékozló fiú története, a magvető példázata, a talentumokról szóló példabeszéd)
- ➡ A vallási történetekben gyökerező erkölcsi értékek és tanítás megfogalmazása

FOGALMAK

érték, önzetlenség, mértékletesség, igazságosság, megbocsátás, lelkiismeret, világkép, Isten, élet, halál